

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1930 kl. 2. e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående de elektriska krafttaxornas avvägning.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 173, hava herr *Olsson* i Golvvasta m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående de elektriska krafttaxornas avvägning, särskilt med hänsyn till vikten av att åstadkomma såvitt möjligt rättvis fördelning av kraftverkskostnaderna mellan olika kategorier av förbrukare.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttrande i anledning av motionen av *vattenfallstyrelsen*, vilket yttrande såsom bilaga fogats till detta utlåtande. Till vad vattenfallsstyrelsen anfört rörande den i motionen återopade utredningen må nämnas, att denna ingått såsom en del av en jämförande undersökning rörande allmän och enskild affärsverksamhet i Sverige, verkställd genom försorg av svenska nationalkommissionen. På därom av svenska vattenkraftföreningen gjord framställning må påpekas, att nämnda förening icke tagit någon beaktning med tillkomsten av utredningen ifråga utan endast sedermera intagit den i sin publikationsserie.

Yttrande.

I anledning av en inom andra kammaren väckt och likaledes till utskottet hänvisad motion, II: 172, har utskottet denna dag i utlåtande nr 7 hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft. Då detta förslag enligt utskottets mening helt tillgodoser syftet med nu förevarande motion, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att motionen II: 173 måtte anses besvarad genom vad utskottet hemställt i sitt utlåtande, nr 7, med anledning av motionen II: 172.

Stockholm den 13 maj 1930.

På utskottets vägnar:

O. E. SANDBERG.

Närvarande: herrar *Sandberg*, *Wachtmeister*,* *Andersson* i Löbbo och *Nordkvist*,* fru *Nordgren* samt herrar *Waldem*, *Olsson** i Österbo, *Vougt*, *Ericsson* i Sörsjön och *Johansson** i Fårekulla.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Sandberg* och *Andersson* i Löbbo, fru *Nordgren* samt herrar *Vougt* och *Ericsson* i Sörsjön, vilka — dels under återopande av vad som anförts i den vid utskottets utlåtande, nr 7 i anledning av motionen II: 172 fogade reservationen, dels ock under framhållande av att den stora olikheten i energipriset för å ena sidan vissa industriföretag och å andra sidan landsbygdens distributionsföreningar nöjaktigt förklarats genom vad vattenfallsstyrelsen anført i sitt bifogade utlåtande samt genom vad under ärendets behandling i utskottet blivit ytterligare upplyst — hemställt,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Till Riksdagens Andra Kammares Fjärde Tillfälliga Utskott.

Kungl. Maj: t har genom nådig remiss den 7 februari 1930 anmodat Vattenfallsstyrelsen att till Eder avgiva yttrande angående en inom Andra kammaren väckt motion n:r 173 angående de elektriska krafttaxornas avvägning. Till åtlydnad härav får Vattenfallsstyrelsen härmed anföra följande.

Motionärerna referera till en av Svenska Vattenkraftföreningen publicerad skrift »Några svenska vattenkraftsföretags räntabilitet». Motionärerna förklara sig visserligen icke vilja närmare ingå på den citerade utredningens kalkyler om räntabiliteten, men draga dock därav vissa slutsatser beträffande (den enligt motionärernas åsikt oriktiga) fördelningen på olika konsumentgrupper av kraftavgifterna till Vattenfallsstyrelsen.

Innan Styrelsen ingår på själva huvudfrågan, vill Styrelsen med några ord beröra halten av den i motionen åberopade skriften. Denna har — enligt dess författares utsago — tillkommit med den på förhand uppställda förutsättningen, att den skall utvisa ett ogynnsamt resultat av statens kraftverksrörelse, — vilket visserligen utan vidare torde framgå av skriften, men dock förtjänar att omnämnas. Syftet har också förverkligats, men med uppoffring av den objektivitet, man har rätt att vänta även från intressegrupper, för vilka det kan anses naturligt att framställa statsverksamheten i ogynnsam dager.

Utredningen innehåller mycket allvarliga räknefel. Sälunda har t. ex. beträffande ett av de privata kraftföretagen, som där behandlas, vid beräkning av förräntningskapitalet för ett år aktiekapitalet och för ett annat år obligationslånen utelämnats. Förhållandena vid Statens kraftverk ha missuppfattats och siffrorna använts på ett missvisande sätt; den principiella behandlingen av det tillgängliga underlaget är felaktig. Skriften är utarbetad utan tillräcklig kännedom om Vattenfallsstyrelsens kraftförsäljningsverksamhet, och dess innehåll värdelöst för bedömning av de förhållanden den vill behandla. I och för sig är det ju också rätt förklarligt att en person, som aldrig befattat sig med kraftverksrörelse, icke kan enbart på basis av knapphändigt statistiskt materiel fatta den rätta innebörden i en så pass stor och mångsidig affär som statens kraftverksrörelse är.

Ifråga om storleken av de energiavgifter de till Vattenfallsstyrelsens anläggningar anslutna distributionsföreningarna ha att erlægga och dessas avvägning i förhållande till andra konsumentkategoriers kraftavgifter får Vattenfallsstyrelsen hänvisa till sitt yttrande beträffande motionen II/172.

Motionärerna anse det vara klart »att, om samma taxor tillämpas för statens hela energiproduktion som för de 28 %, vilka gå till de elektrokemiska och elektrotermiska industrierna, skulle icke på långt när full förräntning uppnås ens efter de av Vattenfallsstyrelsen använda beräkningsgrunderna». Det är uppenbart, att motionärerna ha rätt i detta sitt påstående, men ingen lär heller någonsin ha velat bestrida att så är förhållandet. Ty kraftpriset liksom Styrelsens självkostnader för den elektrokemiska och elektrotermiska industriens kraft måste på grund av de säregna leveransförhållandena för kraften till nämnda industrier vara lägre än för andra kraftslag och detta kraftpris kan därför uppenbarligen ej tillämpas generellt.

Man måste göra klart för sig, att den till de elektrokemiska och elektrotermiska industrierna försålda kraften till stora delar består och ännu består av *sekundakraft* och *överskottskraft*. Sekundakraften och överskottskraften skulle icke kunna finna avsättning till andra konsumentslag. Det är därför fullt berättigat att *sekunda kraften* och *överskottskraften* till de elektrokemiska och elektrotermiska industrierna åsättes ett pris, som är lägre än priset för *prima kraft*.

Vad beträffar priset på den till den elektrokemiska och elektrotermiska industrien levererade *prima kraften*, så är detta visserligen *per kilowattimme* räknat lägre än priset för de flesta andra kraftleveranser, men detta beror på följande särskilda omständigheter.

- a) Kraften levereras i omedelbar närhet av kraftstation.
- b) Utnyttningstiden för kraften är mycket hög, i allmänhet c:a 8,000 timmar.
- c) Även *prima kraften* till den elektrokemiska och elektrotermiska industrien är av något lägre kvalitet än till motorkraft- och belysningsabbonnenterna, i så måtto nämligen, att Vattenfallsstyrelsen förbehållit sig rätt att under vissa förhållanden avkoppla även denna *prima kraft*.
- d) Den elektrokemiska och elektrotermiska industrien arbetar med bättre fasförskjutning än flertalet övriga konsumentslag.
- e) På grund av leverans i mycket stora poster bliva de allmänna omkostnaderna proportionsvis mindre.
- f) En väsentlig del av den elektrokemiska och elektrotermiska industrien uttager ännu kraft enligt kontrakt uppgjorda före den från och med år 1917 inträdde allmänna prisstegringen och åtnjuter i likhet med alla sådana abonnenter de fördelar dessa avtal tillförsäkrat dem. Vid de kontrakt, som förnyats har emellertid priset höjts.

Beträffande punkt f) må nämnas, att den tidiga kontrakteringen i sin mån bidragit till att de för kraftleveranserna erforderliga anläggningarna kunnat utbyggas, medan byggnadskostnaderna voro låga. Om all elektrifiering hade gjorts lika tidigt, skulle naturligtvis följden varit, att all ström kunnat tillhandahållas billigare.

Under år 1928 var Vattenfallsstyrelsens genomsnittliga inkomst per kilowattimme, som levererats till den elektrokemiska och elektrotermiska industrien 0.65 öre; priset var ungefär detsamma under närmast föregående år. Motionärerna torde ha baserat sina reflexioner på detta kraftpris.

Under år 1929 har emellertid inkomsten stigit till 0.71 öre per kilowattimme. Innevarande år kommer inkomsten att bliva 0.8 öre per kilowattimme. En av orsakerna till denna prisstegring är, att Vattenfallsstyrelsen på grund av ökad konsumtion inom andra konsumentgrupper under loppet av år 1929 upphört med vissa leveranser av överskottskraft till extra lågt pris. Även lekmannen bör kunna förstå vilken fördel det legat däri, att överskottet kunnat placeras, låt vara till billigt pris, så länge sådant förelåg, och tagas i anspråk för mera reguljära ändamål med däremot svarande högre pris, när detta befunnits erforderligt. Prisförhöjningen beror emellertid jämväl därpå att vissa förkrigskontrakt upphört att gälla under år 1929 och ersatts med nya kontrakt med högre pris.

Man har att räkna med att priset för den elektrokemiska och elektrotermiska kraften kommer att höjas från 0.8 till c:a 0.9 à 1.0 öre, *sålunda c: a 45 % högre än för år 1928*. Vilket slutpriset kommer att bli, beror på den framtida proportionen mellan *prima kraft*, *sekunda kraft* och *överskottskraft* och den varaktighet per år, med vilken *sekunda kraften* och *överskottskraften* kommer att till-

handahållas. Under år 1931 torde priset bli 0.81 à 0.82 öre per kWh, under år 1932 0.82 à 0.84 öre o. s. v.

Hittillsvarande inkomst från den elektrokemiska och elektrotermiska industrien har till fullo motsvarat Vattenfallsstyrelsens självkostnad för de utbyggnader, från vilka kraften levererats. Den framtida inkomsten motsvarar till fullo den genomsnittliga kostnaden för *all* kraft från Göta älvsverken, sålunda även den dyrare kraft, som produceras vid Vargön och Lilla Edet samt senare utbyggnader i Trollhättan. Därvid har i självkostnaden medtagits ränta, avsättning till förnyelsefond samt amortering.

Vattenfallsstyrelsen har att kämpa på dubbla fronter. Den elektrokemiska och elektrotermiska industrien anser — i huvudsak på grund av de ovan under a—f anförda synpunkterna — att dess kraftpris är för högt, och att det ger Vattenfallsstyrelsen en för stor vinst. Motionärerna anse, att priset är för lågt och att det föranleder förlust. Vattenfallsstyrelsen anser det icke överensstämma med förutsättningarna för affärsmässig drift att vare sig på grund av motioner eller inlägg från grupper av abonnenter offentliggöra detaljerade självkostnadsberäkningar, utan har därför åtnöjt sig med uttalandet ovan att inkomsten från ifrågavarande industrier väl motsvarar självkostnaden. Vattenfallsstyrelsen är emellertid beredd att *konfidentiellt* inför utskottet muntligen lämna de ytterligare uppgifter, som utskottet kan finna erforderliga.

Vattenfallsstyrelsen hemställer, att den begärda utredningen avstyrkes.
Stockholm den 15 mars 1930.

C. MALM.

W. Borgquist.

Nils Ekwall.
